



ХРОНІКА ТА ІНФОРМАЦІЯ

Я. Д. ІСАЄВИЧ (Львів)

ХІХ Міжнародний конгрес істориків в Осло

6—13 серпня 2000 р. у столиці Норвегії — Осло відбувся ХІХ Міжнародний конгрес історичних наук — другий, на якому була представлена й Україна. Головним його завданням було підбити підсумок історичного розвитку всього світу, народів і держав за минуле тисячоліття й особливо за останнє його століття, визначити (наскільки це можливо засобами сучасної історичної науки) перспективи на наступне сторіччя. В центрі уваги конгресу були кардинальні питання інтерпретації історичного процесу, методології та методики досліджень. Їм було присвячено три головні теми, які розглядалися на пленарних засіданнях. На першому з них ішлося про концепцію загальносвітової історії, необхідність конструювання її таким чином, щоб висвітлити багатоманітність і оригінальність внеску до світової цивілізації націй, континентів, регіонів.

На наступному пленарному засіданні обговорювалася тема: “Тисячоліття: час і історія”. У вступній доповіді японський історик *Масаюкі Сато* підкреслив: з усіх істот, що живуть на землі, тільки людина свідомо ставиться до свого минулого і для осмислення його повинна вносити певний порядок у хаос подій і явищ, саме цьому і служать різні системи хронології та періодизації. Спільним рисам і відмінностям обліку часу й форм зберігання пам’яті про минуле, прийнятим в різний час у різних цивілізаціях, було присвячено низку доповідей і дискусійних виступів. У зв’язку з кінцем тисячоліття порушувалась і тема “кінця історії” та “кінця світу”. Визначний французький дослідник проблем середньовіччя *Андре Воше* звернув увагу на те, що більшості культур як давніх, так і нових властиві уявлення про те, що в майбутньому має настати доба, цілком відмінна і принципово краща від усього, що діялося раніше. Позитивні й негативні аспекти таких вірувань, їхня роль у політичному житті і залученні людей до тих чи інших соціальних рухів розглядалися в кількох доповідях і дискусійних виступах.

Врешті, остання тема мала назву “Корисність історії і зловживання нею, відповідальність історика в минулому і тепер”. Тут ішлося про те, як максимально поєднати наукову об’єктивність з прагненнями істориків відповідати на запити і потреби суспільств, у яких вони живуть. Учасники дискутували про значення ідеалу інтелектуальної чесності, необхідність дотримуватися засад логічного мислення, протиставити його ірраціоналізмові, тенденційному використанню історичних міфологій. Це питання розглядалося в загальнотеоретичному плані й на прикладі історіографії різних держав та народів. Зокрема, російський історик *Сергій Журавльов* зупинився на утвердженні в 30-х рр. сталіністської моделі російської історії. Як відзначив в обговоренні його тез автор цих рядків, доповідач, на жаль, не згадав одного з найважливіших аспектів радянської історичної концепції — обов’язковість ідеалізації російської імперської ідеології, насадження, особливо під час війни і в післявоєнні роки, панславістських міфологем.

З численних спеціалізованих засідань, колоквиумів та семінарів увагу привернув форум, організований спільно Міжнародним комітетом істори-

чних наук і ЮНЕСКО на тему “Кордони і зміни національних територій у Центрально-Східній Європі: на прикладі чотирьох сусідніх країн — Білорусі, Литви, Польщі, України”. Координатором цього проекту був президент Федерації інститутів Центрально-Східної Європи проф. *Єжи Ключовський* (Люблін). Проблеми, пов’язані зі своїми країнами, висвітлювали, зокрема, *Юрате Кавп’єне* (Литва), *Генрик Самсонович* (Польща), *Ярослав Ісаєвич* (Україна). Останній, зокрема, зупинився на принципово різних підходах до питань національної території. Ті народи, яким доводилося відстоювати своє право на існування, як правило, національну територію визначали в етнічних межах. Натомість народи, які мали привілейовану позицію в багатонаціональних державах, вважали законними т. зв. “історичні права” на завойовані в давнину землі. Представник ЮНЕСКО п. *Крістоф Вонджі* високо оцінив співпрацю істориків в рамках Федерації інститутів Центрально-Східної Європи, до якої належить і український інститут цього профілю. За його словами, досвід спільних проектів істориків Польщі, України, Литви, Білорусі буде використаний дослідниками історії країн Центральної Африки.

Українська тематика була представлена і на інших засіданнях та секціях. *Сергій Плохій* (Дніпропетровськ і Едмонтон), *Зенон Когут* (Канадський інститут українських студій), *Франк Сисин* (Інститут українських історичних досліджень ім. Петра Яцика) взяли участь у роботі “круглого столу” з питань порівняльної ролі шляхетського стану в різних країнах. На засіданні Міжнародної комісії порівняльної історії церкви було заслухано інформацію голови Української комісії церковної історії *Бориса Гудзяка* про діяльність цієї комісії, зокрема про видання часопису “Ковчег” і підготовку до проведення в 2002 р. Міжнародної наукової конференції з історії церков в Україні.

В дні конгресу діяла виставка історичних наукових публікацій. На ній була й експозиція, організована Українським національним комітетом істориків. Історики-україністи мали також нагоду зустрітися з паном *Миколою Радейком* — ветераном українського визвольного руху, який протягом багатьох років відстоював національні інтереси України на сторінках провідних норвезьких газет. До речі, йому присвячена книга визначного норвезького журналіста Кристіана Кристіансена “Волю Україні” (нешодавно опублікована видавництвом “Смолокип” в українському перекладі Ольги Сенюк). Книга стала для норвезьких читачів авторитетним джерелом інформації про долю нашого народу.

Наступний конгрес відбудеться 2005 р. у Сіднеї.